

Pornind de aici dezlanțuie o adevărată pledoarie despre cinste, afirmând că necinstea femeii se resfringe în felul acesta și asupra bărbatului: «ești vinovat că încalci cinstea, bunul renume și, în sfârșit, ești vinovat față de sufletul tău» (f. 158).

Înțelegând că pe Woroniecki îl atrage într-o bună măsură și bogăția Barbarei, autorul scrisorii îi atrage atenția că o avere care s-a strâns în felul acesta nu e durabilă, pentru că: «ușor s-a strâns, ușor dispăre» (f. 161). Și chiar dacă împotriva firii și a providenței ei ar face eforturi s-o mențină, le va fi imposibil, deoarece «bogactwa prowadza nasz do zbytku, zbytek bardzo snadno do vbosztwa» (bogățiile ne duc la risipă, iar risipa foarte ușor duce la sărăcie), f. 161.

Așa că, în concluzie, din cauza acestei căsătorii nedemne îl declară pe Woroniecki proscris în ochii nobilimii și lipsit totodată de trainice profituri materiale. Ambele texte sînt scrise cu vervă publicistică și fac dovada excelentă a limbii polone vorbite în secolul al XVI-lea.

Celelalte texte inedite cuprinse în ms. B.A.R.P.R. 638¹ prezintă mai puțin interes literar. Diferite de problematica generală a ms. 638 sînt două lucrări referitoare la istoria și drepturile bisericii catolice în Polonia².

Toate scrierile discutate mai sus sînt necunoscute publicațiilor de texte de pînă acum. Restul de 24 de titluri cuprinse în manuscrisul nostru sînt publicate în culegerea lui Czubek în variante mai mult sau mai puțin apropiate. Făcînd analiza textologică a unora dintre acestea, am ajuns la concluzia că manuscrisele care au stat la baza publicației sînt într-o oarecare măsură diferite față de textele copiate în ms. B.A.R.P.R. nr. 638. Spre exemplificare vom cita cîteva versuri din poezia *Krolia Polskyego Zegnanye s Kroliestuem Polskim*

J. Czubek

- p. 3 Zachowałem wam prawa i wolności
Według przysięgi wszystkie w stateczności
p. 4 Z sobom nic nie wziął, wszystkim wam zostawił
p. 4 Za nic dla niej mass garlo majetności
p. 4 Człowiekiem był (i) grzechom przychylny
p. 4 Opiek wam żądając, w opiekę, wam daję

Manuscrisul 638

- f. 15v. Zahowałem wam prawa y wolnošczy
Według przysięgy wszystkie statecznošczy
f. 15v. Sobam nycz niewywał wsztikom tu zostawił
f. 15v. Za nicz dla ny nie mass gardlo maietnošczy
f. 15v. Człowiekiem mem bel grzechow przyhelny
f. 16 Opiek wam żądaiacz w opiekę wam oddaie

După cum se observă, deosebirile sînt mici și denotă un izvor comun apropiat. Poemul de largă întindere *Interregnum* (ms. f. 18—27) este tipărit de Czubek după ms. Branicki 50, despre care am stabilit că este cel mai apropiat de ms. B.A.R.P.R. nr. 638. Poezia este atribuită de către istoricii literari lui Jan Gluchowski. Din compararea celor două texte rezultă deosebiri morfologice, de formarea cuvintelor și chiar lexicale. Iată de exemplu:

J. Czubek

- v. 1 I przecze ja w swym bluszczu zwiedyłm i żalobie
v. 11 Ostatniemu potomku Lecha cnotliwego
v. 14 A po jednym duanašciom będęc polecona
v. 15 W sprawę złą i w upadek w okrucieństwo ono
Ktorem belo rycerstwo wszystko rozrzueniono
Bo każdy w sobie garnął a na stronie twoga
Rzeczospolita sierotą została nieboga

Manuscrisul 638

- Przcze ya bluszczu wszem zwiedyłm y zalobie
Ostatniemu potomkowi Lecha cnotliwego
A po jednym duanašcom bedac polecona
Sprawę zła y poradek okrucieństwo ono
Ktorem belo riczorstwo wsztiko rozrzueniło
Bo kto sye kaszdy garnal a na stronie twoga
Rzecz spolna sierota została nieboga.

În unele cazuri, deosebirile decurg, evident, din greșala copistului. În altele însă, ele ne pot furniza indicii care să denote folosirea unui text mai vechi și mai puțin cizelat din punct de vedere al limbii literare. Astfel:

- v. 121 Za którą rządz, zwierzchności, prawa ustawy ms. Za która rządz zwirchnošcz prawa vstaly
v. 219 Placzcie tak enego pana z łaskawości jego Placzczy tak łaskawego Pana z łaskawošczy iego

Din exemplele de mai sus reiese că ms. românesc a folosit un izvor mai vechi, cu forme arhaice.

În concluzie, putem afirma că ms. B.A.R.P.R. nr. 638, care conține scrieri literare inedite din perioada primului interregnum polonez, este deosebit de important pentru istoria și istoria literaturii polone vechi. Cu toate că, așa cum am mai afirmat, calitatea literară a acestei literaturi publicistice nu se ridică la valoarea marilor opere literare poloneze din secolul al XVI-lea, totuși

¹ În limba polonă: *In interregno duoya powynnošcz Panow Rad* (f. 58), *Pro pietate in patriam sive ergo R. P. amore de hinc veritatis posuit* (f. 73—74), *Odpowiedz tajemnim zdrayczom* (f. 74—74 v), *Sprawa z Gastaldem przez Castelyany Zosiaka poslane* (f. 121 v). În limba latină: *Quaestio vtrum regimen istius Principis est duraturum item an sub alio melior gubernatio futura est* (f. 1—2), *Contra confederationem* (f. 129 v—132), *Ex litteris unius secretary Sā: Casa Magestatis que scripte sunt ad Ducem Bauariae* (f. 143 v—144).

² *De primatu regni contra archiepiscopum* (f. 132—143), lucrare în proză, în limba polonă, relatînd după cronicarii Długosz, Cromer, Miechowita, Wapowius, despre lupta bisericii pentru cucerirea anuntor drepturi în stat; *Vita illustrium virorum* (f. 177—181), lucrare în proză latină de Filip Padniewski despre viața a patru prelați catolici polonezi: Andreas Cziczki, Petrus Tomiczki, Ioannes Choienski și Samuel Macieiewski.